

ZGODOVINSKI ZBORNİK.

PRILOGA

„LAIBACHER DIOECESANBLATT-U.“

—ooo Izhaja v nedoločenih obrokih. ooo—

Peto leto.

Ljubljana, meseca marca 1892.

Številka 20.

Prepir

med nemškim redom in kapitulom zagrebškim v 14. veku.

(Donesček k zgodovini belokranjskih župnij. — Sestavil Janko Barlè.)

(Nadaljevanje in konec.)

Da istinito priznam, malo čudno se je res obnašal Henrik Črnomeljski in njegovi tovariši. Zagrebška gospôda niso mogli ž njim lepše ravnati, kakor so: trikrat pozvali so ga pred se, prišel je le jedenkrat in še takrat jim ni vedel ničesar odgovoriti. Tretjič čakali so ga v Zagrebu cele štiri dni, nu, ko ga nikakor niso mogli dočakati, takrat še le so izrekli obsodbo, pa še takrat z dodatkom: »per hec tamen nolumus itd.« — Kakor vse kaže, bila je pravica res na zagrebški strani, ker, ko bi se bil le kakorkoli mogel Henrik izkopati in opravdati svoje delovanje, izvestno bi bil storil to pri oni priliki, ko mu je čital Ivan arhidijakon goriški svojo tožbo. Zakaj ni ugovarjal, da metliški okraj ne spada pod Zagreb, zakaj ni dokazal, da zagrebški kapitul ne pobira desetine »ex institutione et ordinatione antiqua« ?

Vse spise poslali so papežu Klementu, da jih potrdi, kar je tudi storil v posebni buli ter zapovedal opatu Ivanu, in pa dominikanskemu priorju Ladislavu, kateri je že pri gorenji razpravi prisostvoval, da izvršita to obsodbo. Ona poslala sta koncem januarija l. 1349. Egidija, sina Andrejevega iz rodovine Gereč v Podgorje, Medjuriečje, Ozelj in Metliko, kjer sta Leonard, župnik vseh svetnikov in Ivan župnik sv. Vida pod Ozljem v početku februarja l. 1349. slovesno izobčila v Metliki Henrika in njegove križnike. Vendar čujmo zopet Ivana Goričkega, kateri priobčuje nadaljno poročilo topliškega opata Ivana:

Nos frater Johannes, ordinis cisterciensis, abbas monasterii sancte Marie et frater Ladizlaus, ordinis fratrum predicatorum, prior conventus ecclesie sancti Nicolai de Zagrabia, iudices ad infrascripta, cum clausula, quod si non omnes, duo vestrum, a sede apostolica delegati, tenore presencium significamus, quibus expedit universis, quod cum nos iuxta formam mandati apostolici, processus nostros publicandos per sacerdotes rectores ecclesiarum et plebium ac alios infrascriptos per Egidium, filium Andree, de genere Gerech, misissemus ad partes Podgorie, Megurechye, de Ozel, et de Methlika. Tandem discreti viri Leonardus, sanctorum omnium, et Iwan, sancti Viti, sacerdotes, rectores ecclesiarum et plebium de Ozel, ad nos die sextadecima mensis februarii, de anno domini MCCCXLIX Zagrabiam accedentes, nobis concorditer retulerunt, quod ipsi processus nostros, tenoris infrascripti, per predictum Egidium eis et eorum consociis presentatos habuerant et iuxta tenorem ipsorum processuum cum eisdem suis consociis denunciaverant, excommunicatum et denunciari de cetero intendebant toto posse, Herrium commendatorem de Chernomel, sicut per nos habuerunt in mandatis. Retulerunt eciam nobis ipsi Leonardus et Iwan sacerdotes, quod ipsos processus nostros sub sigillis nostris copiatos personaliter portaverant ad forum Methlice, et ibi presente Marco sacerdote rectore ecclesie et plebis sancti Stephani regis Hungarie, de

Semch et quibusdam aliis populis de Methlica publicassent et monuissent, parcius illarum sacerdotes de facienda denunciacione excommunicacionis supradicte, ad quod de nostro, vel verius sedis apostolice mandato, vigore nostrorum processuum tenebantur. Quorum quidem nostrorum processuum tenor de verbo ad verbum dignoscitur et est talis:

Nos frater Johannes, ordinis cisterciensis, abbas monasterii sancte Mariæ, ac frater Ladizlaus, prior fratrum ordinis Predicatorum de Zagrabia, una cum officiali zagrabieni, cum clausula, quod si non omnes, duo vestrum, ad infrascripta a sede apostolica specialiter deputati, dilectis nobis in Christo: Andree, sancti Nicolai de Jaztrebarzka, Lukachio, sancti Petri de Volaula (Volavje), Leonardo, omnium sanctorum, ac Iwan, sancti Viti de Ozel, Mathye, sancti Helye de Ribnik, Jacobo, sancte Marie de foro Methlice, Stephano, sancti Petri de Chernomel, Radozla, sancte crucis de Vynnich, Marco, sancti Stephani regis Vngarie de Zemch, Jacobo, sancti Martini (Podzemelj), Detrico, sancti Nicolai de Syhembergh et Lypoldo, sancti Georgii de Vyuodina, ecclesiarum et plebium rectoribus et ministris, ac aliis ecclesiasticis personis, ad quos presentes pervenerint, salutem in domino et mandatis nostris, ymmo verius apostolicis firmiter obedire. Noveritis, nos litteras sanctissimi in Christo patris et domini, domini Clementis, divina providencia sacrosancte romane ac universalis ecclesie pape VI., eius vera bulla blumbea, filo canapis inserta, solito more bullatas, non abollitas, non abrasas nec viciatas in aliqua sui parte, sed omni prorsus vicio et suspicione carentes, presentatas nobis ex parte honorabilium virorum, dominorum videlicet capituli zagrabienis ecclesie cum ea, qua decuit, reverencia recepisse, quarum tenor dignoscitur esse talis:

Clemens episcopus, servus servorum dei. Dilectis filiis, abbati monasterii sancte Marie et priori fratrum ordinis Predicatorum zagrabienis, ac officiali zagrabieni, salutem et apostolicam benedictionem. Sua nobis, dilecti filii, capitulum ecclesie zagrabienis petitione monstrarunt, quod olim ipsi ad abbatem monasterii sancte Marie de Thoplica, zagrabienis dyoecesis, apostolicas sub ea forma litteras impetrarunt, ut ea, que de bonis ipsius ecclesie, idem abbas alienata inveniret illicite vel distracta, ad ius et proprietatem eiusdem ecclesie legitime revocare curaret, contradictores per censuram ecclesiasticam appellacione postposita compescendo, ac Hericum commendatorem et fratres domus hospitalis sancte Marie theothonicorum de Chernomel, dicte dyoecesis, fecerunt coram eodem abbate auctoritate dictarum litterarum ad iudicium evo-

cari, quodam oblato libello, in quo proposuerant, quod licet percepcio decimarum proveniencium ex fructibus terrarum, possessionum et aliorum bonorum consistencium in loco dicte provinciole de Methlica et eius adherenciis dicte dyoecesis ad eosdem capitulum de antiqua et approbata ac haecenus pacifice observata consuetudine pertineret, et tam ipsi, quam predecessores eorum fuissent in pacifica possessione vel quasi iuris percipiendi dictas decimas a tempore cuius contrarii memoria non extabat. Tamen Hericus commendator et fratres predicti decimas ipsas et possessionem percipiendi easdem temere contra iusticiam usurparant et occupant, dictasque decimas perceperant et percipiebant ac alienatas et distractas indebite detinuerant et detinebant. Quare petebant eosdem commendatorem et fratres compelli desistere ab occupacione, usurpacione et percepcione dictarum decimarum, dictasque decimas et possessionem percipiendi easdem ad ius et proprietatem eiusdem ecclesie revocari, ipsosque commendatorem et fratres ab huiusmodi impedimento compesci, dictusque abbas ad instanciam dictorum capituli, eisdem commendatori et fratribus ad respondendum dicto libello vel dicendam causam racionabilem. Quare ei respondere non deberent, certum competentem peremptorie terminum assignavit, in quo, prefatis capitulo coram eodem abbate in iudicio comparentibus et predictorum commendatoris et fratrum non comparencium, contumaciam accusantibus, et propter huiusmodi eorum contumaciam se in possessione percipiendi dictas decimas in eodem libello petitas causa rei reservande, mitti petentibus, prefatus abbas, eosdem commendatorem et fratres ad dicendam causam racionabilem, si quam haberent, quare huiusmodi missio fieri non deberet, coram se citari fecit ad competentem peremptoriam certam diem, in qua, predictis capitulo coram eodem abbate in iudicio comparentibus et predictorum commendatoris et fratrum non comparencium contumaciam accusantibus, et in eorum contumaciam in non comparendo ad respondendum dicto libello in eandem possessionem se mitti petentibus, prefatus abbas, reputatis, eosdem commendatorem et fratres, quo ad hec, prout erant exigente iustitia contumaces, propter huiusmodi eorum contumaciam in non comparendo ad respondendum libello predicto, recepta prius informacione sumpmaria, prefatos capitulum in possessione percipiendi dictas decimas in eodem libello petitas causa rei servande mittendos fore decernit et misit. Et tandem cum ab huiusmodi decreto et missione non fuisset infra tempus legitimum appellatum ac prefatus Hericus commendator infra tempus a iure statutum non curans super premissis iuri parere, easdem decimas per se et alios

percipere presumpseret, dictosque capitulum in possessione percipiendi easdem decimas contra iusticiam impediret, prefatus abbas, cum premissa adeo essent notoria, quod nulla poterant tergiversatione celari, eundem commendatorem canonicè moneri fecit, ut infra certum alium peremptorium terminum competentem, ab huiusmodi perceptione et impedimento desistere, vel interim coram eo causam, si quam haberet rationabilem allegaret, monitioni huiusmodi minime parere deberet. Et quia predictus Henricus commendator infra predictum ultimum terminum, vel post, eidem monitioni parere contumaciter non curavit, nullam proponens causam rationabilem, quare ei parere minime teneretur, predictus abbas in eundem Henricum commendatorem propter hoc excommunicationis sententiam, exigente iusticia, promulgavit. Quare predicti capitulum nobis humiliter supplicarunt, ut eandem excommunicationis sententiam robur faceremus firmitatis debitum obtinere. Quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus, quatenus sententiam excommunicationis sicut rationabiliter est prolata faciatis auctoritate nostra, appellacione remota, usque ad satisfacionem condignam inviolabiliter observari, non obstante indulgentia, qua sibi prior, ordini suo a sede apostolica dicitur esse concessum, quod ipsius ordinis fratres non teneantur se intromittere de quibuscumque negociis, que eis per eiusdem sedis litteras committuntur, nisi in eisdem litteris de concessione huiusmodi plena et expressa mencio habeatur. Quod si non omnes hiis exequendis potueritis interesse, duo vestrum, ea nichilominus exequantur. Datum Avinionè, kalendis decembris. Pontificatus nostri anno quarto.

Post quarum presentacionem ex parte prefati zagrabienensis capituli fuimus cum instancia requisiti, ut ad executionem prefati mandati apostolici nobis in hac parte directi procedere deberemus, iuxta traditam a sede apostolica nobis formam. Cum igitur nunc zagrabienensis ecclesie sede vacante, officialis ipsius ecclesie ad presens ad hoc, ut deberet, competens non existat, et sic ad nos duos infrascripta pertineant, vigore apostolicarum litterarum predictarum, ideo nos frater Johannes, abbas et Ladizlaus prior, delegati, superius nominati, mandatis apostolicis ac petitioni prefati zagrabienensis capituli reverenter volentes obsequi, ut tenemur, auctoritate apostolica, nobis in hac parte commissa vos universos et singulos sacerdotes, rectores et ministros ac alias ecclesiasticas personas prelibatas, primo, secundo, tercio et peremptorie monemus, inducimus, requirimus et exhortamur, vobisque nichilominus et vestrum cuilibet in sancte obediencie et sub excommunicationis pena, quam excommunicationem specialiter

vos Jacobe, Stephane, Radozlae, Marce, Detrice, Lypolde, canonica amonitione premissa, si secus feceritis volumus incurere ipso facto, precipimus, iniungimus et mandamus, quatenus prefatum Henricum commendatorem et fratres domus hospitalis sancte Marie theothonicorum de Cheronmel ad quos iam diu lata fuit excommunicationis sententia per religiosum virum dominum fratrem Johannem abbatem monasterii sancte Marie de Thoplica, cisterciensis ordinis, zagrabienensis dyocesis, in causa et questione que vertitur inter prefatum capitulum zagrabienensis ecclesie, actores ex una parte dictosque Henricum et fratres reos ex altera pro decimis et super decimis provenientibus fructibus terrarum, possessionum et aliorum bonorum consistencium in provincia de Methlica et eius adherenciis, dicte dyocesis delegatum a sede apostolica specialiter deputatum pro eo, quod dicti Henricus commendator et fratres mandatis eiusdem domini delegati in questione premissa obedire contumaciter ac temere contempserunt, singulis diebus dominicis et festivis in vestris ecclesiis hora qua missarum sollempnia celebrantur, cum maior aderit populi multitudo, campanis pulsatis, candelis accensis et postea extinctis et in terram proiectis et pedibus conculcatis excommunicatos denunciatis et nos etiam eos denunciamus et tamquam excommunicatos debere ab omnibus striccius evitari. Cognoscentes, quod nisi celari super hoc sibi provisione prospexerint, nos ad alia ardua procedemus prout dictaverit ordo iuris. Et, ut de reliquis taceamus, an ex tali contemptu clavium ecclesie, in quo tanto tempore permanserunt excommunicationis vinculo innodati, eorum debitores a debitis sint interim absoluti, et qui fidelitatis eius homagio sunt astricti, interim ad huiusmodi teneantur. Et de quam pluribus aliis, que ad presens obmittamus, si necesse fuerit enucleabit in posterum iuridica canonum rectitudo, verumtamen quam abhominabile et detestabile sit personis ecclesiasticis tam diucius in excommunicationis laqueo persistere ob ipsorum contumaciam et contemptum evidenter intelligit, qui prudenter attendit. Et ideo bonum videretur iuri parendo ante factum occurrere, quam post factum turpiter emendare. Alias autem cum in hac parte simus iusticie debitores, nos oportebit iuris debitum necessitate iuridica compellente effectui demandare, et quod nobis a sede apostolica est iniunctum, efficaciter adimplere. Presentes autem registrarum fecimus ad cautelam, de quarum presentacione nostro nuncio vel nunciis, seu eorum litteris inde confectis dabimus plenam fidem, quas quidem restitui volumus presentanti earumdem, tamen si placet exemplo retento vestris dumtaxat sumptibus et expensis. In cuius rei testimonium presentes fieri fecimus nostrorumque

sigillorum impressione muniri. Datum die quinta mensis februarii, anno domini MCCCXL nono.¹⁾

Torej, ko ono prvo izobčenje ni nič izdalo, zapovedala sta papeževa pooblaščenca z gorenjim pismom z dné 5. februarija leta 1349 Jakobu, župniku metliškemu, Štefanu črnomeljskemu, Radoslavu viniškemu, Marku semičkemu, Detriku žumberškemu in Lipoldu, župniku v Vivodini, da na novo izobčijo Henrika in črnomeljske križnike vsako nedeljo in praznik, dokler ne prenehajo krivično pobirati desetino. Ali glej, bila je: »tanta duricia cleri et populi in Methlica in contempnendo claves sancte matris ecclesie, quod processus supra descriptus nichil potuit operari«, da, črnomeljskim križnikom pridružili so se vsi župniki onega okraja, še celo oni, katerim sta zapovedala pooblaščenca, da izobčijo križnike, in so začeli pobirati desetino, mesto da jo je pobiral zagrebški kapitul. Zastonj sta jih opominjala Ivan, opat topliški, in pa Ivan Goriški. Pobirali so desetino nadalje. Zato se je obrnil Ivan, arhidijakon goriški, na samega kardinala Gvidona. Kardinal je zopet prisodil pravico kapitolu in v pismu z dné 25. marca l. 1350 izobčil župnike v metliškem okraju. Zapovedal je tudi, naj se to izobčenje oznani narodu, kar se je tudi zgodilo. Vendar vse to pojasnil nam bode bolje sledeči odlomek iz prevažnega zbornika Ivana, arhidijakona goriškega, katerega so poslali kardinalu Gvidonu:

Reverendo in Christo patri, domino Guidoni, miseracione divina tituli sancte Cecilie presbitero cardinali, in regno Hungarie specialiter apostolice sedis legato, domino eorum honorando, frater Johannes, ordinis cisterciensis, abbas sancte Marie de Zagrabia, Blasius plebanus, rector ecclesie et plebis sancti Johannis de eadem (sveti Ivan v Novi vasi v Zagrebu). Radchech sacerdos, rector ecclesie et plebis sancti Marci de Grech et Jacobus sacerdos, vicearchidiaconus de Zagorya, salutem et oraciones pro eo ad dominum. Noveritis, nos vestre gracie recepisse litteras in hec verba:

Guido, miseracione divina, tituli sancte Cecilie presbiter cardinalis, apostolice sedis legatus, universis et singulis abbatibus, prioribus, prepositis, archidiaconis, decanis, archipresbiteris, rectoribus et clericis ecclesiarum quarumcumque regni Hungarie, ad quos presentes littere pervenerint salutem in domino. Dudum per alias nostras certi tenoris litteras vos et vestrum singulos moneri mandavimus Lypoldum sacerdotem in ecclesia sancti Georgii de Viuodina, Henricum, Orthalfum et Jacobum in ecclesia sancte Marie de Methlika, Gonslaum in ecclesia sancti Petri de Foro (Črnomelj), Thomam de Chernomel, Marcum et Thomam in

¹⁾ Sbornik Ivana Goriškega str. 50—54.

ecclesia sancti Stephani regis Hungarie de Zemch, Detricum in ecclesia sancti Bartholomei de Syhenstan, Andream et Corardum in ecclesia sancti Martini et Radozlaum in ecclesia sancte crucis de Vinnicha et alios universos et singulos sacerdotes in districtibus de Methlica, de Syhenstan et Syhembergh et Henricum commendatorem et fratres domus hospitalis sancte Marie theothonicorum, regni predicti, racione sentenciarum prolatarum contra ipsos et ipsorum quemlibet per dilectum in domino Johannem abbatem monasterii de Zagrabia, ordinis cisterciensis, civitatis zagrabiensis predictae et Ladizlaum priorem conventus sancti Nicolai de Zagrabia, ordinis Predicatorum, iudices a sede apostolica deputatos, ad instanciam Johannis archidiaconi de Guerche in ecclesia zagrabiensi et ipsius archidiaconatus super recepcione sacramentorum ab ipso archidiacono, et cura animarum ac legitime parochianorum dictarum ecclesiarum et occasione denunciacionis excommunicacionis exinde subsecute, quatenus ipsi et quilibet ipsorum infra certum terminum in dictis nostris litteris comprehensum, per vos statuentum procurarent canonice se absolvi a dictis excommunicacionum sentenciis, alioquin compareant coram nobis seu dilecto magistro Bartholomeo de Bostario, preposito Caslacensi, sacri palatii apostolici et nostro generali auditore, personaliter responsuri, dicturi et ostensuri causam rationabilem, quare contra ipsos, tamquam contra suspectos de heresi, procedere minime deberemus, prout hec et talia in dictis nostris litteris seriusius continentur, quod quidem facere contempserunt in dicti archidiaconi grave preiudicium et iacturam, prout per litteras vestrum Leonardi, omnium sanctorum de Ozel, et Iwan, sancti Viti de Ozel, rectores, zagrabiensis dyoecesis, nobis extitit facta fides. Quare pro parte dicti archidiaconi fuit nobis humiliter supplicatum, ut contra dictos omnes et singulos sacerdotes et fratres procedemus iusticia mediante, et cogere eosdem ad observacionem sentenciarum predictarum litterarum contra eos per dictos sedis apostolice delegatos. Nos igitur suis supplicacionibus inclinati, vobis et vestrum cuilibet in solidum, qui pro parte dicti Johannis archidiaconi fueritis requisiti, seu eciam requisitus, in virtute sancte obedencie et sub excommunicacionis pena, quam in vos et vestrum singulos, trium dierum canonica monicione premissa, ferimus in hiis scriptis, si in infra scriptis negligentis fueritis vel remissi. Districte precipiendo mandamus, quatenus dictos presbiteros et fratres singulariter monitos iuxta formam dictarum sentenciarum excommunicacionum, de quibus vobis liquebit, excommunicatos publice nunciatis in vestris ecclesiis, dum ad divina populi con-

venitur multitudo, campanis pulsatis, candelis accensis pariter et extinctis et tam diu donec a dictis delegatis vel a superiore suo absolucionis beneficium meruerint obtinere, invocantesque subsidium iuris et ad cogendum eosdem et quemlibet ipsorum ad observacionem dictarum sentenciarum auxilium brachii secularis, cum intimacione, quod contra ipsos, tamquam contra suspectos de heresi procedetur, si in dicta sua contumacia duxerint persistendum. Datum Rome, apud sanctum Grisogonum. Anno domini MCCCL, indicione tercia, die vicesima quinta mensis marcii. Pontificatus domini Clementis pape VI. anno octavo.

Volentes igitur vestris mandatis obedire, ut tene-mur, ad requisicionem honorabilis viri, domini Johannis, archidiaconi de Guerche, sacerdotes, rectores ecclesiarum et fratrem Henricum commendatorem, ac fratres domus hospitalis sancte Marie, theothonicorum de Methlica, zagrabiensis dyoecesis, in tenore vestrarum litterarum, superius nominatos, denunciavimus et denunciare non cessamus excommunicatos publice iuxta formam vestri mandati et commissione nobis facta, observando omnia, ut mandastis. Quam quidem denunciacionem prima vice fecimus in ecclesia parochiali sancti Marci in Grech, presente populo in magna copia par-cium diversarum, in dominica ante festum beate Marie Magdalene, anno domini MCCC quinquagesimo.¹⁾

Kakor vidimo, stvar se je resno zasukala. Zaradi smrti marljivega Ivana Goriškega (leta 1352) ne znamo, kako se je končal hudi prepír. So se li izobčenci spravi-li s cerkvijo in s kapitulom zagrebškim in kedaj se je to zgodilo, nam je neznan. Krčelič opisovaje delo-vanje škofa Nikolaja I., kateri je vladal zagrebško cerkev od l. 1350—1356, omenja: »de Nicolao isto, aliam non invenimus in Ecclesiae rebus memoriam, nisi quod ratione Decimarum Metlicensium lis continuata sub Eodem sit«²⁾; po teh besedah bi mislili, da so se črnomeljski križniki in pa ondotni župniki malo brigali za cerkveno prokletstvo in nadalje prepírali gledé de-setine. Nu, mislim da se je stvar poravnala okrog leta 1358. Krčelič namreč piše o času škofovanja Šte-fana III. (od l. 1356—1375): floruit, felixque Capitu-lum . . . post longas anteriores et nunc lites contra . . . ac universos FF. Cruciferos Perceptores seu Commenda-tores ratione Decimarum in dictis Regnis Zagrabiæ paciscitur lége ea, ut tres Marcas annue Capitulo persolvant«.³⁾ Čudno se mi pa vendar zdi, da Krčelič tega ne vporablja, ko opisuje gorenji prepír, ali pa se gorenje besede nanašajo morda na red sv. Janeza, s

katerim je imel zagrebški kapitul tudi marsikatero prasko. Znabiti bi se dobil kak podatek o tem prepíru v arhivu nemškega reda na Dunaju, ker so izvestno poročali križniki o svojih razmerah svojim višjim, a kako ne posebno o tako važnem prepíru, kot je bil ta! Sploh so pa gospodje nemškega reda večkrat pokazali, da umejo tudi z mečem mahati in pleniti po okolici, kakor vsi vitezi tedanjega časa. Mali tržič ozeljski bil je od njih večkrat oplenjen in popaljen, zato ga je ban Mikac premestil okrog leta 1320 na varnejše mesto, namreč na otok Ključ, katerega so zvali onda tudi otok vseh svetnikov (Myndzentzigate)¹⁾, pa zato zdi se mi prav naravno, da sta baš Leonard, župnik vseh svet-nikov in Ivan, župnik sv. Vida pod Ozljem l. 1349 iz-občila v Metliki križnike, ker so jima bila še dobro znana njihova nasilstva. Kakor omenja Krčelič²⁾ pisala sta na drobno o gorenjem neki Tomaž Kovačević in Volk Kukuljevič, vendar Krčelič ni mogel nikjer najti njiju spisov, dasi je baš on to stvar, kakor sem že gori omenil, po zapovedi svojega škofa preiskaval. On odločno trdi, da so one župnije v metliški okolici tako po desetini, kakor po jurisdikciji spadale pod zagreb-škega škofa. Sklicuje se na besede samega Ivana Go-riškega, kateri omenja o Lipoldu, župniku v Vivodini: nunc non obedít Joanni . . . obediebat tamen Petro . . . V onem gledé cerkve svetega Štefana kralja ogerskega v Semiču, urezala sta se seveda oba, vendar je važno, kar omenja pod 4. števil:

Decimarum in Partibus illis usus: sententiae Item diversae Adjudicatoriae, a Banis Slavoniae, aliisque Regni Hungariae Judicibus olim factae, Partes illas, et Regni esse: et Dioecesis Zagrabiensis loquuntur. Quis enim credat? Duces Carnioliae passos fuisse, sibi subjectos ab aliis iudicari? Quis Hungariae Reges, de Colligendis in Carniolia Decimis Privilegia impertiri va-luisse? Sed et ipsa ab olim, ad haec usque tempora observata praxis, ac a Majoribus accepta in Populo illo traditio, Jus Zagrabiensis Dioecesis sustentat: dum ex Parochiis illis, sine literis ut vocamus Dimis-sorialibus ordinantur, in Dioecesi hac accomo-dantur; uti ex Albo ordinandorum liquet, hodieumque tot numero in Zagrabiensi Dioecesi sunt; ex partibus illis Parochi, Beneficiati, qui si opus, hac de re, ipsi sibi praebeant testimonium. Hinc decisa hac causa nun-quam existente, Ipsi se nullius esse Dioecesis affirmant, ac pro libitu in qua volunt Dioecesi ordi-nantur. Episcopus Martinus Borkovich causa harum partium contradictionem interposuit. A Stephano

¹⁾ Zbornik Ivana Goriškega str. 54—56.

²⁾ Historiarum Ecclesiae Zagrabiensis I. str. 131.

³⁾ Historiarum Ecclesiae Zag. I. str. 133.

¹⁾ Ivan Kukuljevič Sakcinski: Njeke gradine i gradovi u kraljevini Hrvatskoj. sv. I. Grad Ozalj. str. 2.

²⁾ Hist. Eccl. Zag. str. 25.

Selischevich Eppo Zagrabiensi, sub dato Zagrabię, Die 5ta Mensis Martii Anno D. 1702 Joannes Pluth, Praepositus Metlicensis, Jurisdictionem, aliasque Facultates, animi sui sedandi causa, accepit.¹⁾

Zagrebski kapitul ni nikakor mogel pozabiti onih župnij. Še l. 1647 zahteva v državnem zboru (artic. 119): »Cum Venerabile Capitulum Ecclesiae Zagrabiensis, pro decimis Districtus Metlicae et locorum eidem adjacentium, ad idem Capitulum antiquitus spectantibus, sed per Commendatorem de Chernomel, Domus Teutonicae Ordinis cruciferorum occupatis, et usurpatis et postmodum per Delegatos Sedis Apostolicae sibi readjudicatis, ac nihilominus contra adjudicationem. Eiusmodi detentis, Justitiam postulet, Sua proinde Majestas administrationem justitiae Ei-Capitulo per Justitios carundem partium cum debita executione demandare, juxta Clementem suam oblationem dignabitur. Suadente etiam Art. 13. 1554. Quae subsequis etiam Articulis — nadaljuje zopet Krčelič — confirmata sunt, uti 69. 1681. Item 53. 1741. Imo erecto existente Archi-Episcopatu Goritiensi et in Anno Domini 1751. Episcopo Labacensi, D. Comite Ernesto Amadeo D'Attems, qua Sedis Apostolicae Delegato, hanc Archi-Episcopatus Goritiensis erectionem, D. Comiti Francisco Xav. Klobusiczky De Zethény tunc Episcopo Zagrabiensi, significante, in abitu recte ad Dictam Posoniensem, jus, quoad Premissas Parochias, Articulo 35. Anni 1751. conservatum dignoscitur.

Coeterum hodie Parochiae V. Provinciae Metlicensis ab Ordine Teutonico dependere videntur, quamvis in-

teligamus, ab actuali etiam Archi-Episcopo Goritiensi superiori anno Canonice visitatas. In civilibus vero, subsunt Carnioliae et contribuunt ad Carnioliam.¹⁾ Torej zagrebski kapitul bil je od nekdanj popolnoma prepričan, da spadajo one župnije pod zagrebsko škofijo.

Čudim se, da se ni črnomeljski komendator Henrik, kateri je nosil pridevek de Oppavia (Tropava) pozval na darovnico oglejskega očaka Bertranda Ivana grofa Goriškega, kateri mu je podelil leta 1336 župnijo Črnomelj. Gorenji oča podelil je leta 1337 nemškemu redu patronsko pravico ne samo na župnijo Črnomelj, nego tudi na njene »poddružnice«: Sv. Martina na Kolpi (Podzemelj), Sv. Križa na Vinici, Sv. Štefana pod hribom Hiemo in cerkve Matere božje na Otoku pri Metliki.²⁾ A ko je bila sodba v Zagrebu l. 1339. je Henrik molčal, dasi je trdil Ivan, arhidijakon goriški, da so one župnije zagrebske škofije. Pobiral je pa vendar desetino. Kakor sem rekel, morda bi se dobilo za to kakovo pojasnilo v arhivu nemškega reda na Dunaju, za kar bi bil dotičniku, kateri bi to objavil, vsakdo iz srca hvaležen, ker bi se mogel ta prepir boljše pretresti in dokazati, čegava je bila prava. Obe stranki vendar niste mogli imeti prav.

Toliko o tem! Priobčil sem predstoječo razpravo, prepisavši vsa važnejša poročila o tem prepiru doslovno, ker bi jih morda marsikdo težko zbral, a vendar bodejo vsakemu dobro došla pri sestavljanju zgodovine belokranjskih župnij. Ko bi to izpustil, čitalo bi se morda gladkejšo, vendar stvar bi pri tem mnogo zgubila. Zgodovina ni leposlovje!

Slovstvo.

Zgodovina cerkljanske fare.

(Nadaljevanje.)

Matija Kotnik (str. 116) se je porodil v Dobu okoli l. 1749 (l. 1788. je bil star 39 let), v mašnika je bil posvečen 5. junija l. 1773 (ad titulum mensae Metrofodinae Caesareae Steinbühlensis). Labaci Theologiam Moralem, et Jus Canonicum absolvit. Pastiroval je v Ljubljani kot vikarij, kot kapelan pa v Svibnem in v Dobu in kot župnik v Dolu do 6. junija l. 1794. Tedaj namreč je nastopil upraviteljstvo te fare njegov naslednik Luka Resosa. On pa je šel, dasi še le v 46. letu svojega življenja, v pokoj zaradi bolehnosti in skoraj popolno opešanega vida. Šel je počivat v Zalog l. 1794 (ne 1795). Umrl je v četrtem letu svojega pokoja dne

¹⁾ Histor. Eccl. Zagrab. str. 29.

13. februvarija l. 1798. Gospod Lavrenčič piše o njem, da je bil zlatomašnik, ker pa še celo svojega petdesetega leta ni doživel, je to pač nemogoče.

Med duhovnike v Zalogu bil bi tudi šteti Anton Malič, vpokojeni župnik komendski. Zarad boleznj vpokojen 4. aprila l. 1799 se je naselil v Zalogu, ter umrl že 10. avgusta l. 1801. — Porodil se je v Loki okoli l. 1730, v mašnika je bil posvečen l. 1755 (ad titulum mensae a Monasterio Monialium Locopoli assignatum). Šolal se je v Ljubljani. Služboval je kot katehet v Loki 13 let, v Komendi kot kapelan 17 let in kot župnik ravno tam 14 let. Bil je vzgleden duhovnik.

¹⁾ Historiarum Eccl. Zagrab. str. 29.

²⁾ Dr. Fr. Richter: Geschichte der Stadt Laibach. Archiv 1854 str. 209.

Ignacij pl. Portico (str. 116) porodil se je v gradu zaloškem (Breitenau) fare prečenske (tedaj vikarijat Straža) na Dolenjskem (o. l. 1740, v duhovnika je bil posvečen l. 1763 v Gorici (ad titulum patrimonii). Bogoslovja se je učil v Ljubljani in v Gorici. Pastiroval je med drugim tudi dve leti kot župnik v Valti vasi, potem pa zopet 4 leta kot pomočnik v zatiškem okraju (in districta Litticiensi iterum ut adjutor). Rahlega zdravja prišel je zaradi spremembe zraka l. 1787 v Kamnik, kjer je bival nekaj časa. V Zalog — kolikor nam je znano — je prišel prvokrat l. 1798, v drugič l. 1801 in v tretje l. 1813. Opešanega na duhu in telesu dejali so ga l. 1817 v ljubljansko civilno bolnišnico, kjer je umrl 80letni starček in zlatomašnik dne 23. (ne 21.) marca l. 1819.

Aleš Martinjak (str. 116) prišel je v Zalog 6. julija l. 1820 (ne 1819) iskat zdravja, a je umrl ondi 18. julija l. 1821. — Porodil se je 3. julija l. 1789 v Gradu v cerkljanski fari, v mašnika je bil posvečen 11. septembra l. 1814. Novomašnika so poslali kapelanoval v Lašče, od koder je bil 16. aprila l. 1816 premeščen v Loški potok; od tod 26. septembra l. 1816 v Preserje; 22. aprila l. 1818 pa v Cerknico, kjer je deloval do 6. julija l. 1820, ko se je podal v začasni pokoj.

Ivan Krst. Marchioli (str. 117) porodil se je v Nebuli na Beneškem l. 1755, posvečen je bil v mašnika (ad titulum patrimonii) l. 1779. Šolal se je v Vidmu. Služboval je pa, kolikor nam je znano, v Čemšeniku in potem v Ihanu. Dalje v Poljanah do 7. oktobra l. 1791, ko so ga premestili za beneficijata na Rovo. Kasneje je bil provizor v Blagovici do 23. julija l. 1796, ko je bil premeščen za provizorja lokalne kapelanije na Sveti planini. Od tod je bil 15. septembra l. 1796 na prezentacijo kapitula poslan za lokalnega kapelana v Blagovico. Tukaj je deloval do l. 1811, ko je bil z dekretom z dne 11. avgusta premeščen za lokalnega kapelana na Janče. Na Jančah je pastiroval do 30. julija l. 1824. Krivo je torej, kar čitamo v »Zgodovini cerkljanske fare«, da je bival v Zalogu od l. 1821—1825, ker vpokojen je bil še le 29. aprila l. 1824 ter je šel v pokoj 30. julija istega leta. Vžival je svojo pokojnino le dobro leto v Zalogu, ker umrl je dne 20. septembra l. 1825.

Josip Gliha (str. 118) je umrl v Kranju dne 23. avgusta l. 1877.

Josip Kopitar (str. 118) je šel v pokoj 9. oktobra l. 1845, umrl je pa 9. aprila l. 1861 ob 8. uri zjutraj za vodenico, ne pa, kakor piše g. Lavrenčič, 13. januarja l. 1861. Tudi ni umrl v Ajdovici na Dolenjskem, ampak v Kranju. Zadnje nedeljo pred svojo smrtjo se je dal iz Zaloga prepeljati v Kranj, da bi, kakor je

dejal, ondi umrl ter bil ondi pokopan. Tako se je tudi zgodilo. — V Ajdovici na Dolenjskem pa je umrl 13. januarja l. 1861 drug duhovnik in sicer Lavrencij Kopitar, umirovljeni ondotni lokalni kapelan, ki se je porodil 5. junija l. 1778 v vasi Podreče pri Mavčičah, posvečen 31. avgusta l. 1806. Služboval je v Srednji vasi v Bohinju 13 mesecev, v Poljanah 3 leta, v Škofji Loki 2 leti 6 mesecev, v Št. Jerneju 1 leto 8 mesecev. na Šenturško goro je bil poslan kot provizor 2. nov. l. 1814, vmeščen 6. febr. 1816, služboval ondi do 26. febr. l. 1829 in v Ajdovici do 15. sept. l. 1857, ko je bil vmirovljen.

X. odstavek govori o župnem dvorcu in kapelaniji; XI. pa o nekdanjih dohodkih župnikovih ter o njegovi gosposkini in sodni oblasti.

XII. odstavek poroča o šolah v fari in sicer o oni v Cerkljah in v Zalogu, naštevajoč zanimive podatke iz šolskih kronik. — Cerkljanskim zdravnikom je posvečen XIII. oddelek.

Posebno zanimivo pa je zlasti za cerkljanske farane XIV. poglavje: odlični Cerkljani, v katerem se navaja in opisuje 48 duhovnih in 28 svetnih cerkljanskih rojakov. To lepo število, ki bi se dalo seveda še za mnogo pomnožiti, spričuje ukazeljnost in nadarjenost cerkljanskih rojakov, ki so se skazovali že na raznih poljih človeškega znanja. — Omeniti oziroma popraviti hočemo najprej nekatere podrobnosti o možeh, ki se tu opisujejo, potem pa še navesti nekatere druge odličnjake, ki g. pisatelju niso bili znani.

Andrej Tolmajner (Tollmainer) (str. 130) je bil AA. LL. et Philosophiae Magister, Ss. Theol. (auditor) Emeritus. Zapisnik bratovščine sv. Mihaela v Mengšu pravi o njem, da je umrl 15. julija l. 1714. V svoji oporoki z dne 10. avgusta l. 1713 je volil duhovniški bratovščini sv. Mihaela v Mengšu desetino osmih zemljišč, ležečih na Beli (v preddvorski fari) proti temu, da se opravi zanj vsak mesec ena sv. maša in vsako leto obletnica z biljami.

Mihael Tolmajner (str. 131) je ustanovil l. 1763. en mrtvaški oficij in 52 svetih maš.

Jakob Pušavec (str. 131) se je porodil 29. marca l. 1776 v Lahovičah štev. 38. — Poslali so ga kapelanoval najprej 26. avgusta l. 1802 v Polje, od tod 22. avgusta l. 1804 v Žužemberk, meseca septembra l. 1805 v Št. Vid nad Ljubljano, meseca maja l. 1810 za prvega kapelana v Leskovec pri Krškem, kjer je deloval do konca oktobra l. 1812. Na to je živel v začasnem pokoji v Smedniku do l. 1813, ko je dobil faro Lašče, na katero je bil vmeščen 23. aprila istega leta. Tukaj je župnikoval do l. 1826, ko so mu podelili

faro na Krki, na katero je bil vmeščen 11. junija omenjenega leta. Vmestil ga je knezoškof Anton Alojzij Wolf v dobrepoljski farni cerkvi o priliki kanoničnega obiskovanja. Umrl je na Krki dné 10. (ne 18.) novembra l. 1846.

Martin Kepec (str. 131) je služboval kot kapelan v Loškem potoku od 21. oktobra leta 1814 do 7. septembra l. 1816, potem v Ribnici do 27. septembra l. 1819, dalje kot provizor v Loškem potoku do 24. avg. l. 1820 in od tega časa kot farni vikarij ravno tam do 24. aprila l. 1833, ko je bil vmeščen na faro Šmartin pri Litiji, kjer je deloval kot župnik in dekan do svoje smrti (13. junija 1836).

Matiya Pfeifer (str. 132) je služboval najprej tri leta kot mestni kapelan pri sv. Jakubu v Ljubljani. Ob enem je od l. 1815 oskrboval tudi dušno pastirstvo v ljubljanski kaznilnici. Ko je bila kaznilnica ločena od preiskovalnice, je bil l. oktobra l. 1816 imenovan samostojnim kaznilničnim kuratom. Tu je služboval do konca julija l. 1823, ko je bil imenovan škofijskim notarjem. Dné 20. avgusta l. 1825 pa je bil vmeščen na faro Rako, kjer je deloval do svoje smrti. Od l. 1817 do l. 1825 je bil ob enem tudi ekonom v bogoslovnem semenišču. — On ni bil strije deželnemu in državnemu poslancu Viljemu Pfeiferju, ampak le strije njegovemu očetu.

Lavrencij Mušič (str. 132) je kapelanoval v Radečah na Dolenjskem od 28. oktobra l. 1821 do 3. novembra l. 1823, potem v Leskovcu do 17. oktobra l. 1826 (ne 1827), od tod je šel v Šent-Jernej (ne v Šmarjeto) ter je služboval ondi do 10. oktobra l. 1827, ko se je preselil za kapelana v Šmarjeto, kjer je deloval le do 26. maja l. 1831 (ne 1832), ko je bil vmeščen na lokalno kapelanijo v Koprivniku. Nastopno leto 1833, 2. oktobra, je bil vmeščen na faro Špitalič, kjer je tudi umrl dné 18. julija l. 1858.

Josip Drobun (str. 133) piše o sebi, da se je porodil 17. marca l. 1796. Meseca novembra l. 1823 je bil nameščen kot kapelan v Šmartinu pod Šmarno goro, od koder je bil pa 6. avgusta l. 1825 premeščen v Mokronog, kjer je služboval do 25. aprila l. 1832. Iz Mokronoga pa ni šel naravnost k sv. Trojici pri Tržišču, ampak v Šmarije, kjer je deloval do 23. oktobra l. 1832. Na farni vikarijat sv. Trojice pri Tržišču je bil vmeščen 29. oktobra 1832.

Matej Ravnikar (str. 134) je kapelanoval v Semiču do l. 1842 (ne 1841), ker še le 5. avgusta l. 1842 je bil vmeščen na lokalijo Sela pri Kamniku.

O. Joahim (Gašper) Nastran (str. 137) se je porodil dné 18. novembra l. 1802, v mašnika so ga posvetili 6. januarija l. 1829, umrl je pa kot gvardijan v Kamniku 13. oktobra l. 1863. Spisal je knjigo: Sveta

pokora ali sedem postnih pridig, katere je pridigoval v l. 1846 P. Joahim Nastran, duhovin frančiškanarskiga reda, in kaplan predmestne fare »Marijniga oznanenja« v Ljubljani. 1849. 8°, str. 91. Založil in prodaja J. Giontini.¹⁾

Ivan Nep. Globočnik (str. 137) je bil imenovan od knezoškofa Ivana Zl. Pogačarja pravim konzistorijalnim svētnikom ljubljanskega knez.-škof. konzistorija l. 1875 (ne 1876). V spomin škofovske petdesetletnice papeža Pija IX. je dal l. 1877 na svetlo laško knjižico: *Le sette Basiliche di Roma*, operetta raccolta da Giovanni N. Globočnik. — Venezia, tipografia L. Merlo fu G. B. MDCCCLXXVII. 12.º 309 str.

O. Josip Kos (str. 139) se je preselil iz Ljubljane na Koroško v Št. Andraž l. 1889 (ne 1879).

Anton Globočnik (str. 139) se je porodil dné 15. junija (ne 15. januarija) l. 1826.

Josip Kanduč (str. 140) je bil posvečen v mašnika dné 26. julija (ne pa 6. julija) l. 1851.

Ivan Kaplenek (str. 140) je kapelanoval v Laščah do l. 1858 (ne 1860). 8. oktobra l. 1858 je bil dekretiran v Sodražico, od koder se je preselil za župnika na Bloke ter je bil vmeščen 18. julija l. 1867.

V vrsti cerkljanskih rojakov-duhovnikov pogrešamo še mnogo nam znanih svečenikov. V nastopnem podamo njih imena in črtice, kar jih o njih vemo.

Leonard Volih.²⁾

Jernej Hauman »ex pago Circle« — v mašnika posvečen od ljubljanskega škofa Ivana Tavčarja dné 17. aprila l. 1593.³⁾ Pozneje župnik v Cerkljah.

Gregor Hauman »Cirklenis« — v mašnika posvečen od ljubljanskega škofa Tomaža Hrena dné 28. maja l. 1611.⁴⁾

Adam Kobelj (Kobelius) »ex Cirklan« — v mašnika posvečen od ljubljanskega škofa Tomaža Hrena dné 24. maja l. 1603. Ko je bil dne 29. marca t. l. posvečen v dijakona, imenovan je le »Crainburgensis — Carniolus.«⁵⁾ L. 1607 je bil »chorimagister« v Ptuj. »Jam dudum a nobis examinatus et approbatus, cui etiam patentes dedimus«, pravi o njem sekovski škof Martin Brenner v svojem zapisniku. — L. 1621, dne 27. decembra, se imenuje »parochus in Muregg.«⁶⁾

¹⁾ Jezičnik. J. Marn. XXIV. l. str. 62.

²⁾ Zgodovinski zbornik, stolp. 284.

³⁾ Kapitulska knjižnica v Zagrebu.

⁴⁾ Kapitulska knjižnica v Zagrebu.

⁵⁾ Kapitulska knjižnica v Zagrebu.

⁶⁾ Steierm. Geschichtsbl. I., 216.

Vsebinska. *Prepir med nemškim redom in kapitulom zagrebškim v 14. veku. (Nadaljevanje in konec.) — Slovstvo: Zgodovina cerkljanske fare. (Nadaljevanje.)*